

Eduskunta
Talousvaliokunta

Viite: HE 16/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hyvinvointialan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta asiasta, sekä kutsusta asiantuntijakuulemiseen 4.4.2018. Liitto kannattaa esitettyä valinnanvapauslakia.

Yleisiä huomioita

Kun samanaikaisesti halutaan lisätä palvelujen saatavuutta ja hillitä kustannusten kasvua, tärkeä keino on lisätä palvelujen tuottavuutta. Paremman tuottavuuden lisäämiseksi tehokas keino on lisätä tuottajien välistä kilpailua. Asiakkaiden valinnanvapaus taas on väline tuottajien väliseen kilpailuun. Tuottavuuden lisäksi oikeiden palvelukanavien löytäminen käyttäminen oikeaan aikaan ja oikeaan tilanteeseen on merkittävää. Valinnanvapaus mahdollistaa myös tätä nykyistä paremmin.

Valinnanvapaus on näkemyksemme mukaan välttämätön, jotta voidaan päästä sote-uudistuksen tavoitteisiin. Perusterveydenhuollon saatavuuden voi odottaa paranevan esitetyn kaltaisen valinnanvapauden myötä, kun verorahoitteista järjestelmää avataan useammille palveluntuottajille. Myös kansalaisten yhdenvertaisuus paranee perusterveydenhuollon valinnanvapauden ollessa henkilön varallisuudesta riippumaton. Tämä vaikuttaa osaltaan myös terveys- ja hyvinvointierojen kaventumiseen. Myös kustannusten kasvun taittamiseen on hyvin mahdollista päästä.

Kustannusten kasvun taittamiseen on hyvin mahdollista päästä

Osaoptimoinnin mahdollisuudet vähenevät nykyisestä, ja ne ovat hallittavissa

Olennaista on, että uudistuksen myötä järjestämisen ja palvelutuotannon rakenne muuttuu. Kunnille ei voi enää jäädä maksettavaksi sairaanhoitopiirin laskua, johon ne eivät voi vaikuttaa.

On herännyt keskustelua siitä, voivatko sote-keskukset siirtää asiakkaita liikelaitoksen erikoistason palveluihin osaoptimointitarkoituksessa. Tilanne on maakunnan kontrolloitavissa. Se voi esimerkiksi käyttää korvausten kannustin- ja sanktiojärjestelmää havaitessaan väärinkäytöksiä. Toisaalta erikoistason palveluja käyttävienkin on edelleen hakeuduttava sote-keskukseensa hoitoon niissä asioissa, jotka sote-keskuksen on hänelle tuotettava.

Lakiesityksen mukaisella mallilla järjestelmään saadaan paljon laajemmin monituottajuutta ja valinnanvapautta, kuin keskustelussa esitetyillä vaihtoehdoilla: maakunnan kokoisilla kokonaisulkoistuksilla tai nykytilalla, jossa julkinen taho on pääasiallinen palveluntuottaja, ja julkisen järjestelmän valinnanvapautta on vain julkisten tuottajien välillä.

Kilpailu kannustaa tuottavuuteen

Ratkaisevaa on myös se, että valtion kulukuri maakuntiin päin pitää. Maakuntien on jaettava saamansa rahat palveluntuottajien kesken. Tällöin on kyse siitä, miten palveluntuottajia kannustetaan toimimaan saamallaan korvauksella. Kilpailun perusajatus on, että tuottajan olemassaolo riippuu siitä, kuinka tehokkaasti tämä toimii. Tällöin yksikään tuottaja ei tällöin voi tyytyä palvelujen määrän tai laadun leikkaamiseen ja jonojen kasvattamiseen. Päinvastoin, asioita on tehtävä tehokkaammin ja tuottavammin.

Mekanismi toimii kuitenkin vain, kun kaikilla palveluntuottajilla on sama toimintaympäristö. Vapaaehtoinen yhtiöittäminen on sallittava niin laajasti, kuin maakunnan toimijat haluavat, eikä maakunta-järjestäjä saa tukea omistamaansa palvelutuotantoa kilpailua väärin tavalla.

Työterveyshuollon tuplamaksujen pelko on aiheeton

Työterveyshuollon maksavat pääosin työnantajat sekä työntekijät ja yrittäjät. Valtio osallistuu erittäin pienellä osuudella. Verorahoitteista tuplamaksua ei siis voi tapahtua, koska työterveyshuoltoa ei makseta verorahoin nytkään. Lisäksi lakiesityksen 65 §:ssä mainitaan, että se korvaus, jonka palveluntuottajat asiakkaista saavat, voi olla työssäkäyvien kohdalla muita pienempi.

On myös muistettava, että työterveyshuolto tarkoittaa lähes jokaiselle työssäkäyvälle eri asioita. Lakisääteinen, kaikille yhtäläinen työterveyshuolto on kapea, ja painottuu työhön liittyvään terveydenhoitoon. Tämän lisäksi monet työnantajat – eivät kaikki – ostavat työntekijöilleen sairaanhoitopalveluja. Tilanne usein siis vaihtuu, kun työpaikka vaihtuu. Työterveyshuolto ei siis ole rinnastettavissa siihen terveydenhuollon kokonaisuuteen, jonka Suomen perustuslaki kaikille turvaa.

Helsingissä, 3.4.2018

Ulla-Maija Rajakangas, toimitusjohtaja
Hyvinvointialan liitto

Lisätietoja: Eveliina Vigelius, asiantuntija, eveliina.vigelius@hyvinvointiala.fi, p. 044 5114411